

Israëlzondag 2 oktober 2022

Een in de Messias van Israël gedoopte gemeente!

Preekschets naar aanleiding van Handelingen 9:8-21

ds. Gerard J. Krol

Inleiding

Bij 'Aan Tafel' – het 'seizoenthema' binnen de Protestantse Kerk in Nederland – stel ik mij voor hoe ooit Ludwig van Beethoven als kleine jongen zijn moeder "Eten is klaar!" onderaan de trap hoorde roepen en hoe hij dat roepmotief later in zijn bekende Vijfde Symfonie heeft gebruikt. De tafel is een lijn door de Schrift heen. In Israël is de tafel – het samenzijn rondom eten – van groot belang, in de Bijbel, ja, tot op de dag van vandaag. Denk alleen al de sabbatsmaaltijd, om iets te noemen, en zeker ook in deze tijd van het jaar; de tijd van veel grote Joodse feesten.

Je zou er maar zo overheen kunnen lezen maar ook onze tekst loopt uit op het voedsel dat Paulus weer tot zich neemt. Deze tekst leg ik u voor, in het kader van de andere artikelen die de Joodse achtergrond van de bekende kerkelijke sacramenten benadrukken. De vraag rees: waarom moest Paulus¹ nog gedoopt worden? Hij was immers al besneden (Filippenzen 3:5). Een belangrijke conclusie die we kunnen trekken uit het feit dat hij, hoewel besneden, toch werd gedoopt en zich heeft laten dopen, is dat het klassieke gereformeerde doopformulier ten onrechte stelt dat de Doop in de plaats is gekomen van de besnijdenis. Blijkbaar heeft de Doop een zelfstandige betekenis en is die noodzakelijk voor mensen die aan de Gemeente van Christus worden toegevoegd. Vandaar de titel van deze schets.

Tekst

Ik heb ervoor gekozen de tekst te beginnen na de ontmoeting tussen de Opgestane Messias en Paulus. Over die ontmoeting zou veel te zeggen zijn – al was het maar dat blijkbaar de Zoon van David uit Juda de zoon van Saul uit Benjamin weer opzoekt – God zoekt immers de mens. Hij verlangt daarbij de heelwording van Zijn volk. Dat is het 'raam' waarbinnen deze tekst zich bevindt. Hierna immers zoekt Paulus het gesprek met de Joden. De term 'Joden' zoals na ons gedeelte wordt gebruikt, vat ik op zoals deze mijns inziens ook is bedoeld in het Evangelie van Johannes. Daar gaat het om de verantwoordelijke leidinggevend. Van enig antisemitisme kan dus geen enkele sprake zijn.

9 Drie dagen niet eten, drinken, maar ook niet zien. Gelet op dat het niet kunnen zien vooropstaat, zou je kunnen afleiden dat het niet om een vrijwillige keuze of gelofte gaat, zoals we weten dat ook Paulus die wel heeft gepraktiseerd (Hand. 18,18) of heeft goedgekeurd (Hand. 21,23vv.). Deze gebeurtenis, die lijkt op een vasten, is dus opgelegd. Voor ons is interessant om op te merken dat dit vasten direct na de bediening van de Doop wordt beëindigd. 'Drie dagen' roept de drie dagen van Goede Vrijdag tot de dag van de Opstanding in gedachten. Heeft Paulus daarmee Christus persoonlijk ontvangen, juist in het lijden van de Messias? En als dat zo is, ligt hier dan al het fundament van Paulus' getuigenis dat niet hij leeft, maar Christus in hem? Is dit de weg naar de wedergeboorte? De handoplegging en de daaropvolgende Doop lijken dat te bevestigen.

¹ Ik heb ervoor gekozen steevast over 'Paulus' te schrijven, hoewel die naam pas voor het eerst in Handeling 13,9 wordt gebruikt. Dat doe ik op grond van het binnenkerkelijk gebruik en het gegeven dat hijzelf in de brieven steevast de naam Paulus hanteert. Het staat ieder uiteraard vrij om desgewenst Saulus te lezen.

10-12 Moest Paulus nog vragen Wie hem stil heeft gezet, Ananias is blijkbaar zo vertrouwd met de Heere dat hij – zoals velen in het zogenoemde Oude Testament – kan zeggen: “Hier ben ik, Heere!” (“Hinni” dus). De opdracht is dat Paulus de handen moeten worden opgelegd. Toch kan ik mij niet voorstellen dat de doop van Paulus door Ananias uit eigen beweging is toegevoegd. Daarvoor lijkt mij alleen al de bekende opdracht tot de bediening van de Doop door de Opgestane Messias (Mat. 28:18-20) te alomvattend. Getuigen van de Messias zijn in Hem gedoopte getuigen.

13.14 Dat Paulus bidt, overtuigt Ananias nog niet van Paulus’ ommekeer. Ananias is blijkbaar goed op de hoogte. Hij weet dat Paulus volmacht heeft om mensen die ‘Uw naam aanroepen’ te ketenen, om die voor het Sanhedrin te brengen in Jeruzalem.

15.16 In het antwoord dat de opgestane Heere geeft, klinkt niet alleen door dat Paulus een bijzondere opdracht krijgt ten aanzien van de niet-Joden (de goyim), maar vooral ook hoe dat getuigenis een lijdensweg – in navolging van de Heere Jezus het kruisdragen – voor Paulus met zich zal brengen.

17 Dan gehoorzaamt Ananias. Net als dikwijls in het Oude Testament vindt er een gebeurtenis plaats precies zoals deze daarvoor is beschreven. Daardoor krijgt de tekst een profetische betekenis. Merk op hoe Paulus dit allemaal zwijgend ondergaat. Zijn laatste woord was de vraag: “Wie bent U dan, Heere?” (vs. 5) Het onderstreept het – om die oude uitdrukking maar eens te gebruiken – ‘onwederstandelijke’ van het vrijmachtige werk door de Heilige Geest in Jezus’ Naam.

18 De vervulling van het profetisch gesproken woord – ook dat vinden we telkens in het Oude Testament – laat niet op zich wachten. Paulus had zijn ogen al open (vs. 8), maar was ziende blind. Nu – door de werking van de Heilige Geest – kan hij direct zien. De Heilige Geest werkt middelijkerwijs door de dienst van Ananias. In dat kader moet dus ook deze Doop worden begrepen. Zo kijkt Paulus er later zelf ook op terug (Hand. 22,16).

19 Dan volgt de gemeenschap met de leerlingen samen. Hier krijgt het ‘Aan Tafel’ gestalte. Na de ontmoeting met de Opgestane, de wedergeboorte door de Heilige Geest (handoplegging en Doop zijn daar de tekenen van), volgt hier het gemeenschapsleven. Gemeenschap hebben met de Messias van Israëel staat niet los van de gemeenschap met anderen in Zijn naam. Hier horen ten diepste Israëel en de Kerk bijeen; zo heet niet toevallig dit tijdschrift – ook in die volgorde.

20-21 Echte inhoud van de prediking is altijd verrassend. Het spreekt van een ommekeer naar de Levende, de God van Israëel, in de naam van de Messias van Israëel. Het getuigt van hoop voor ieder die geloof mag ontvangen in Zijn Naam.

Thema

Op de vraag waarom Paulus moest worden gedoopt geeft de tekst niet rechtstreeks eenduidig antwoord. Toch meen ik dat het essentieel is en onze doordenking vraagt.

Over de Doop getuigt Paulus zelf: *‘Want u allen die in Christus gedoopt bent, hebt zich met Christus bekleed* (Galaten 3:27). Daarin ligt de eenheid met de Heere, Die Messias van Israëel is, maar ook in eenheid met de Vader is (Efeziërs 4:6) Eén is het getal dat hoort bij de Heere God. Denk aan Deuteronomium 6:4. Dat moet Israëel steeds horen. De Doop bevestigt die eenheid.

Waarom moeten dan zij, die bij de Messias van Israëel mogen horen, in Hem gedoopt zijn?

Wat betekent ‘dopen’ inhoudelijk? Letterlijk gewoon dompelen. Kopje-onder gaan. Paulus gaat zelf zover dat hij het opvat als een uitwendig teken daarvan dat de gelovige één wordt in de Doop met Zijn lijdend sterven en Zijn verheerlijkte Opstanding.

In de praktijk van het Joodse geloofsleven had de Doop ook een plaats. We denken aan de maandelijkse doop die een vrouw moest ondergaan nadat de menstruatietijd was afgerond. Daarvoor was er het

mikwé. In de tijd van de Tweede Tempel waren er echter ook mikwes die niet alleen voor vrouwen, maar juist ook voor mannen waren bedoeld. Zij moesten dan om 'rein' te kunnen zijn zich onderdompelen in zo'n mikwé. Daarna pas konden zij zich in de richting van de tempel begeven. Het dopen was dus een teken van afwassing van de persoonlijke zonden, opdat men rein kon zijn om de priesters te benaderen, die dan op hun beurt de offers voor de verzoening, de schuldvergeving, maar ook voor de dankbaarheid en vreugde, konden brengen. En rondom de grote feesten uiteraard.

Dopen was dus een noodzakelijk onderdeel van de afwassing van de zonden. In die betekenis staat ook de doop zoals Johannes de Doper die bediende aan de oever van de Jordaan. Een teken van de 'Teshuva' de bekering of ommekeer. Daar valt de Doop die Paulus onderging zeker onder. Er is echter volgens mij nog meer aan de orde.

Tempeltheologie

Zoals mensen om geschikt te kunnen zijn om hun tempeldienst te verrichten – ook al waren zij zelf geen priesters – moesten worden gedoopt, zo moeten mensen geschikt worden gemaakt voor de dienst aan de Messias van Israël. En moeten dus ook zij gedoopt zijn.

Hier raken we volgens mij aan de tempeltheologie, die ik voor een kernelement houd voor het begrijpen van de samenhang van de gehele Bijbel. De tempel is dé plaats waar Schepper en schepsel bijeenkomen. Vanaf Genesis 1 tot Openbaring 22 is die plaats van offer en verzoening een rode draad. De tempel weerspiegelt de schepping, de schepping op haar beurt de tempel. Psalm 8 toont de Messias te midden van de schepping. Net als bijna alle Psalmen hoort deze in de tempel thuis. De tempel wordt ingewijd door de zoon van David, Salomo. Zoon van David is een van de titels van de Messias van Israël.

Paulus schetst de gemeente als het 'lichaam van Christus' (Christus = Messias). Hij is het hoofd, de gemeenteleden zijn de leden van dat lichaam. Om bij dat lichaam te horen is het noodzakelijk dat ieder lid in Hem wordt gedoopt. Eén keer.

De tempeldienst maakte het nodig om steeds weer gebruik te maken van de mikwes. Wanneer de Messias van Israël – de Heere Jezus – echter Zelf die tempel is, of in ieder geval eenmaal het heiligdom is doorgedaan, dan volstaat het om één keer te worden gedoopt om zo te worden ingelijfd in Zijn lichaam. Een aantal teksten om deze verkondiging te ondersteunen. De Heere Jezus is de Hogepriester bij uitstek. Wanneer Kajafas zijn eigen klederen scheurt is voor de hoorder wel duidelijk Wie de ware Hogepriester is, namelijk de lijdende Heere Die bij hem staat. Wanneer de hogepriester het ochtendoffer op de Grote Verzoendag brengt, moet hij wakker blijven in de voorafgaande nacht, zodat hij zich niet verontreinigen kan. Vrienden moeten met hem waken en lezen uit onder andere het boek Job (over het lijden van de rechtvaardige!). De Heere Jezus waakt alleen in de hof van Getsemane. De Hebreënbrieffschrijver wordt niet moe te getuigen hoe de Heere Jezus de Hogepriester is. Hij is alleen de hemelen doorgedaan om zo door Zijn eigen bloed voor eens en altijd binnen te gaan in het heiligdom (Hebr. 9:11-14). Met een verwijzing naar Exodus 19:6 legt Petrus (1 Pet. 2:5) nadruk op de noodzaak onderdeel te mogen zijn van die geestelijke tempel van de Messias van Israël.

Door nadrukkelijk de voeten van de discipelen te wassen (Joh. 13), maakt Jezus Zijn discipelen tot Zijn priesters. Immers; priesters moesten behalve hun handen ook de voeten gewassen hebben om te mogen dienen rondom de tempel.

En omdat Hij voor eens en altijd Hogepriester in de lijn van Melchizedek is, daarom hoeft en kan een levend lidmaat van de gemeente van Christus niet vaker gedoopt worden dan slechts één keer.

Dus niet alleen de zonden worden beleden en afgewassen. Door de onderdompeling ontvangt de gelovige een eenheid met Christus, door Zijn geloof. Dat is waarom ook Paulus de Doop moest

ondergaan. Merken we daarbij wel de volgorde van handoplegging – het ontvangen van Gods Geest en de Doop als bezegeling daarvan op. De ene Gemeente van de Messias van Israël is een in Hem gedoopte gemeente, staande in de gemeenschap met haar Heere en zo ook met elkaar, verbonden door Zijn Heilige Geest.

De onderdompeling als in een mikwé wordt door Paulus zelf onder de aandacht gebracht. Hij stelt de gemeente voor als een bruid die de onderdompeling ondergaat voor haar heer. Die heer is Christus. Sterker nog, Hijzelf stelt haar zo vóór zich als rein en onberispelijk, zonder enige smet. In dat taalveld is Christus Zelf de Bruidegom, maar evengoed het bad van de onderdompeling zelf, waaruit de Gemeente als herboren tevoorschijn mag komen (Ef. 5:25-27).

In het boek Openbaring horen we hoe de gelovigen hun klederen rein en wit gewassen hebben in het bloed van het Lam (Opb. 7:14.15). Zo staan zij voor de troon van Israëls God.

Toepassing

Door de Doop is de Gemeente zich bewust van de noodzaak tot reiniging. Zo krijgt zij haar opdracht. Die opdracht deelt zij met Israël, dat als Gods volk laat zien Wie de Heere God is.

Het in Hem gedoopt zijn is een fundament – zo vertrouwt de Hebreeënbriefschrijver de gemeente toe – die in de lijn ligt van handoplegging, wegkeren van dode werken, naar een leven vanuit de opstanding van Christus en de Zijnen. Daar mogen we binnen de gemeente elkaar steeds weer van bewustmaken, vanuit de verkondiging dat God de Heere is, de God van Israël.

Zoals de gelovigen het tempelplein betraden zonder staf, zonder schoeisel – anders dan zeer eenvoudige sandalen – zonder geldzak – behalve wat handgeld om te geven; zo mogen de leden van de Gemeente van de Messias de wereld binnengaan.

Zoals Israël de roeping heeft ontvangen – niet gezocht of gevraagd – om een volk van priesters te zijn, zo ook de Gemeente. Juist als leden van het lichaam van de Messias, Jezus.

Tot dat priesterschap is iemand geroepen (zie ook Hebr. 5:4), zo ook Paulus. Hij wordt daarmee dienstbaar gemaakt. Daartoe had de Opgestane ook opdracht gegeven aan Ananias om hem de handen op te leggen. Die dienstbaarheid, dat algemeen priesterschap van de gelovigen die deel uitmaken van dat lichaam van de Messias, delen dat in deze wereld met Israël, waar immers ook die roeping op rust (Ex. 19:6).

De gemeente heeft daarmee ook een opdracht naar de wereld toe. Zoals Israël niet voor de eigen eer bestaat, maar in de eerste plaats tot eer van de God van Israël, zo ook de gedoopte gemeente. Petrus roept daar ook toe op: *Bekeer u en laat ieder van u gedoopt worden in de Naam van Jezus Christus, tot vergeving van de zonden; en u zult de gave van de Heilige Geest ontvangen.*

Ds. G.J. Krol is predikant van de Hervormde Gemeente Baarn en bestuurslid van Christenen voor Israël.